

Parlamentaaarsed uudised

PIRET VILJAMAA
Eesti Rahvusraamatukogu
sotsiaalia ja
parlamendiraamatukogu
infospetsialist

Välisriikide parlamentide uudiseid 2023. aasta oktoobri keskpaigast 2024. aasta aprilli keskpaigani.

Uudistest valiku tegemisel on kasutatud BNSi, teiste uudisteagentuuride ja meediaväljaannete ning parlamentide kodulehekülgedel leiduvaid materjale.

ALBAANIA. Veebruaris ratifitseeris parlament Itaaliaga sõlmitud migrantide vastuvõtukeskuste rajamise lepingu, selle poolt hääletas 140-liikmelises parlamendis 77 saadikut. Opositsioon boikottis hääletust – nende hinnangul ohustab see riigi rahvuslikku julgeolekut. Lepingu kohaselt ehitab Itaalia Albaaniasse kaks keskust: ühte tuuakse edaspidi Itaalia rannikuvetest päästetud ebaseaduslikud sisserändajad, teises hakkavad nad elama asüüliotsust oodates. Keskused, mida hakkab haldama Itaalia, peaks suutma vastu võtta kuni 3000 migranti kuus. Albaania konstitutsioonikohus otsustas jaanuaris, et lepingu sõlmimine pole

riigi põhiseadusega vastuolus. Juba mõni nädal varem kiitis lepingu heaks ka Itaalia parlamendi alamkoda, riigi peaministri Giorgia Meloni sõnul näitas ELi kandidaatriik Albaania end mitte ainult Itaalia, vaid ka Euroopa Liidu sõbrana.

Euractiv, 30.01.2024, „Albania’s highest court narrowly rules Italy migrant deal constitutional“. – <https://tinyurl.com/58a7cp2f>

Deutsche Welle, 22.02.2024, „Albania ratifies migrant deal with Italy“. – <https://tinyurl.com/yrtnadsj>

AMEERIKA ÜHENDRIIGID. Detsembris toetasid seadusandjad Kongressi Esindajatekoja liikme George Santose väljaheitmist (selle poolt oli 311 ja vastu 114 Esindajatekoja liiget). Santos oli läbi ajaloo kuues Esindajatekoja liige, kes välja heideti. Talle pandi süüks mitut finantspettust, nt kampaaniatoetajate raha varastamist, ning oma tausta kohta valetamist. Väidetavalt kulutas Santos annetatud raha Botoxi-raviks ja OnlyFansi pornosaitidel, Itaalia luksuskaupadele ning puhkusteks. Lisaks luiskas ta, et on töötanud Goldman Sachsis; et ta on juudi päritolu (vanavanemad põgenesid Ukrainast juutide tagakiusamise eest); on olnud kolledži ajal võrkpallitäh; on päästnud tuhandeid koeri ja kasse; ta ema viibis 2001. aasta terrorirünnaku ajal Maailma Kaubanduskeskuses jm. Ta presenteeris end Ameerika unelmana: Brasiilia immigrandide avalikult homoseksuaalne

järeltulija, kes töötab end finantsmaailmas üles. Hiljem võttis ta omaks oma eluloo fabritseerimise, et valijate toetust saada. 35-aastane Santos sai Kongressi 2022. aastal, aidates vabariiklastel väikest enamust kindlustada. Santose väljahetmiseks oli vaja Esindajatekoja kahe kolmandiku liikmete toetust. Esimene katse nurjus, kuid eetikakomisjoni raport veenis paljusid tema seniseid kaitsjaid, nii et lõpuks toetas temast vabanemist üle saja vabariiklase. Märtsis teatas Santos, et kavatses uuesti Kongressi kandideerida.

BBC News, 01.11.2023, „Who is George Santos and why is he in trouble?“. – <https://tinyurl.com/3b6h83v8>

The Guardian, 01.12.2023, „Republican George Santos expelled from Congress in bipartisan vote“. – <https://tinyurl.com/498bvw8s>

NPR, 01.12.2023, „New York Republican George Santos expelled from Congress“. – <https://tinyurl.com/3ked4asc>

The Guardian, 08.03.2024, „George Santos attends State of the Union and announces another run for Congress“. – <https://tinyurl.com/hddeb2e>

New York Magazine: Intelligencer. Stieb, Matt; Hartmann, Margaret. 08.03.2024, „The talented mr. Santos. Here's every single lie told by George Santos“. – <https://tinyurl.com/53mkk94m>

Detsembris võttis Kongress vastu iga-aastase kaitse-eelarve seaduse, milles mh sätestati, et president ei saa lõpetada USA osalust NATOs ilma Senati heakskiiduta või peab Kongress selleks vastu võtma vastava seaduse. Sätte taustaks on asjaolu, et uuesti presidendiks pürgiv Donald Trump on ähvardanud korduvalt USA lahkumisega sõjalisest liidust.

Kaitse-eelarve suurus on 886 miljardit dollarit; sellega tõsteti sõjaväelaste palku, pikendati ajutiselt välismaalaste jälgimisprogrammi (kogutakse teistes riikides Ameerika sidekanaleid kasutatavate isikute andmeid) ning tugevdati kaitset Hiina mõjutuste vastu. Seadus võimaldab edasi minna AUKUSe kokkuleppega ning kavandab Poolas mitut sõjaväerajatise projekti. Seaduse lõppversiooni aga ei jõudnud seal algselt Esindajatekoja eelnõus olnud nõue, et kaitseministeerium ei tohiks maksta abordi eest. Vastavalt seaduse tekstile ei tohi sõjaväes

eksponeerida mitteametlikke lippe (nagu nt LGBTQ oma).

Congress.gov, „H.R.2670 – National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2024“. – <https://tinyurl.com/2x7krzt8>

United States Senate Committee on Armed Services, „Summary of the Fiscal Year 2024 National Defense Authorization Act“. – <https://tinyurl.com/282deucd>

CNN, 14.12.2023, „Here's what's in the \$886 billion defense bill“. – <https://tinyurl.com/yckd477m>

STT-BNS, 15.12.2023, „USA uus seadus takistab presidendil NATO sõjalisest liidust lahkumast“.

ARGENTINA. Veebruaris jättis Kongressi alamkoda pooleli libertaarlasest presidendil Javier Milei majandusreformide eelnõu menetlemise. Menetluse käigus hülgasid Kongressi liikmed umbes pooled eelnõu 664 paragrahvist, sest nõudsid provintsidele suuremat rahastust, millega Milei ei nõustunud. Milei soovis näiteks saada endale kaheks aastaks seadusandlikku võimu (võimalusega seda pikendada), vähendada provintside rahastamist, piirata streigiõigust jm. Eelmise aasta lõpul riiki juhtima asunud Milei on lubanud mini-meerida riigi mõju majanduses, erastada riigiettevõtteid, võtta oma raha asemel kasutusele dollari ja sulgeda riigi keskpanga, lõpetada paljude sotsiaalabiprogrammide tegevuse, kaotada 70 000 avaliku sektori töökohta jm. Ta on juba kaotanud näiteks piirangud eratervisekindlustustele ja lasknud vabaks rendituru. Märtsis ei toetanud Senat presidendil teist mahukat reformieelnõu, millega tühistatakse umbes 300 kehtivat seadusesätet (nt esmatarbekaupade, tööturu ja erastamisega seotud regulatsioonid). Eelnõu võib siiski saada seaduseks, kui seda toetab alamkoda. Presidendil paremäärmuslikul parteil on küll alamkojas ainult 38 kohta 257st ja Senatis seitse kohta 72st.

Deutsche Welle, 15.03.2024, „Argentina's Senate rejects Milei's 'mega decree' of reforms“. – <https://tinyurl.com/4tu4y2xn>

El País, 19.03.2024, „Freedom (and poverty) in Argentina: Milei's 100 frenetic days in power and an unprecedented economic experiment“. – <https://tinyurl.com/262kjh8d>

The Hill. Matthews, Merrill. 01.04.2024, „Matthews: What Biden can learn from economic reforms of Argentina's Javier Milei“. – <https://tinyurl.com/mwseyzpw>

BRASIILIA. Detsembris kiitsid Kongressi mõlemad koad heaks maksureformi, mille eesmärk on keerulist maksusüsteemi lihtsustada. Alamkoda võttis põhiseadust muutva seaduse esmakordselt vastu juba juulis, kuid pidi uuesti hääletama, sest Senat tegi eelnõus muudatusi ja saatis selle tagasi alamkotta. Muudatustega ühtlustati käibemaksusumäärad, mõned maksu-erisused siiski jäid: näiteks 60 protsenti väiksem maksusumäär meditsiinitarvetele, ravimitele, (inimeste) toidukaupadele jne, 30 protsenti väiksem maksusumäär teadus-, kunsti- ja kirjandusvaldkonna teenustele jne. Seaduse jõustumine toimub järk-järgult mitme aasta vältel (kuni 2033. aastani).

AP-BNS, 17.12.2023, „Brasilia parlament kiitis heaks olulise maksureformi“;

WTS, 13.03.2024, „Brazil approves the long-awaited consumption tax reform“. – <https://tinyurl.com/k2rzcem3>

BULGAARIA. Detsembris võttis Rahvusassamblee vastu põhiseaduse muutmise seaduse, selle poolt oli 165 liiget, vastu hääletas 71. Tegu on kõige põhimõttelisemate muudatustega alates 1991. aastast. Muudetakse kohtusüsteemi, piiratakse presidendi volitusi ajutise valitsuse ametissenimetamisel ning antakse topeltkodakondsusega isikutele (kes on vähemalt 18 viimast kuud ka riigis elanud) õigus kandideerida parlamenti ja saada valitsusliikmeks (neil ei nõuta 18 kuu pikkust riigis elamist). Presidendiks saab kandideerida üle 40 aasta vanune Bulgaaria kodanik, kes on riigis elanud vähemalt viis viimast aastat. Täpsemalt sätestati, et kõrgemate kohtute administratsiooni juhtide ametiaeg lüheneb seniselt seitsmelt aastalt viiele ning tagasi valida saab neid vaid üheks ametiajaks. Kohtunikud saavad eluaegse kohtuniku-staatuses pärast viieaastast töötamist (seda kuni 65-aastaseks saamiseni, eruminekuni, tahtliku kuriteo eest vangimõistmiseni jne).

Народно събрание на Република България, 19.12.2023, „The National Assembly adopted at second reading the

amendments to the Constitution“; 20.12.2023, „The National Assembly adopted at third reading the bill amending and supplementing the Constitution of the Republic of Bulgaria“. – <https://tinyurl.com/y8ufaekk>;
<https://tinyurl.com/yn5uka33>

Library of Congress. Fremer, Iana. 30.01.2024, „Bulgaria: New constitutional amendments introduce judicial reform and abolish requirement for senior public officials to hold only Bulgarian citizenship“. – <https://tinyurl.com/mwfewt3k>

Märtsis ratifitseeris Rahvusassamblee Bulgaaria ja USA vahelise lepingu, mille kohaselt kasutatakse riigile kuuluvasse Kozloduy tuumajaama kahe uue reaktori rajamisel USA ettevõtte Westinghouse AP1000 tehnoloogiat. Esimene reaktor peaks valmima 2033. aastaks, teine kaks-kolm aastat hiljem. Westinghouse'i tehnoloogia kasutamisega soovitakse mh vähendada Venemaa mõju Bulgaaria energeetikas.

ERR Uudised, 26.10.2023, „Bulgaaria ehitab USA tehnoloogial põhinevat uut tuumareaktorit“. – <https://tinyurl.com/bdn37zr9>

American Nuclear Society, 16.02.2024, „Bulgaria, U.S. partner on nuclear program“. – <https://tinyurl.com/2san4t64>

Народно събрание на Република България, 22.03.2024, „The National Assembly ratified the Agreement between the Governments of Bulgaria and the United States on cooperation on the nuclear capacity construction project at the Kozloduy NPP site“. – <https://tinyurl.com/ywyuttm>

ETIOOPIA. Veebruaris pikendas parlamendi Esindajatekoda neljaks kuuks eriolukorda Amhara osariigis, kus puhkesid 2023. aastal lahingud valitsusvägede ja kohaliku omakaitserühmituse Fano vahel, sest selle liikmed süüdistasid valitsust piirkonna julgeoleku kahjustamises. Augustis kehtestati kuueks kuuks eriolukord, mis andis võimudele voli inimesi vahistada, liikumiskeelde kehtestada ja avalikud kogunemised keelata; inimõiguslased on nüüd mures eriolukorra pikendamise mõjude pärast.

AFP-BNS, 02.02.2024, „Ethiopia pikendas eriolukorda rahutus Amhara osariigis“;
Reuters, 02.02.2024, „Ethiopia extends state of emergency in Amhara“. – <https://tinyurl.com/3bvdpbzx>

GUINEA-BISSAU. Detsembris saatis president Umaro Sissoco Embaló laiali parlamendi ning vahetas välja peaministri. Pealinnas Bissaus puhkes 30. novembril kaks inimelu nõudnud vägivald rahvuskaardi ja presidendi kaardiväe eriuksuste vahel. Embaló sõnul leidis aset riigipöördekatse ja president nõudis, et kriisi tõttu tuleb korraldada uued valimised.

Detsembris laiali aetud parlamendikoosseis valiti alles 2023. aasta juunis, umbes aasta varem ajas Embaló laiali ka eelmise koosseisu.

Reuters, 04.12.2023, „Guinea Bissau president dissolves parliament after clashes“. – <https://tinyurl.com/m6dvchj2>

AFP-BNS, 20.12.2023, „Guinea-Bissau vahetati riigipöördekatse järel peaminister välja“.

HOLLAND. Novembris toimunud parlamendi alamkoja ennetähtaegsetel valimistel sai Geert Wildersi Vabaduspartei (PVV) 150-kohalises parlamendi alamkojas 37 mandaati (kaks aastat varem 24 kohta). Frans Timmermans Tööpartei (PvdA) sai 25 mandaati, paremtsentrilise Vabaduse ja Demokraatia Rahvapartei (VVD) 24, Uus Ühiskondlik Leping (NSC) 20, Demokraadid 66 (D66) 9 ja põllumeeste liikumine (BBB) 7 mandaati.

Parlamendi alamkoda on killustunud – esindatud on 15 poliitilist jõudu, seega stabiilse koalitsiooni saavutamiseks peavad kokku leppima neli või enamgi parteid ning valimiste võitjal Geert Wildersil koalitsiooni moodustamine ei õnnestunud. Valimisaktiivsus oli 77,7 protsenti. Valimisdebatid käsitlesid peamiselt immigratsiooni, elatustaset ja kliimamuutusi.

ERR Uudised, 08.11.2023, „Holland saab esimest korda üle 13 aasta uue peaministri“. – <https://tinyurl.com/37jwz85>

STT-BNS, 13.03.2024, „Hollandi valimiste võitja Wilders ei hakka peaministriks“;

Inter-Parliamentary Union, „Netherlands“. – <https://tinyurl.com/4pv95utr>

IISRAEL. Novembris võttis Knesset 13 poolthäälega vastu terrorismivastase seaduse muudatused, vastuhääli anti neli.

Seadusesse lisati kaks aastat kehtiv sätte, mis keelab terrorismi kiitvate Hamasi ja ISISe väljaannete süstemaatilise kasutamise. Juhuslik lugemine pole karistatav. Eesmärgiks on takistada üksikult tegutsevaid terroriste, kes ei kuulu ühtegi organisatsiooni, kuid saavad innustust nende väljaannetest. Ajutine iseloom on muudatustel seetõttu, et selle aja jooksul soovitakse meetme mõju analüüsida.

The Knesset, 08.11.2023, „Approved in final readings: Prohibition on systematic consumption of terrorist publications“. – <https://tinyurl.com/mr38ryxa>

Library of Congress. Levush, Ruth. 08.01.2024, „Israel: Systematic continuous consumption of terrorist publications criminalized“. – <https://tinyurl.com/265pw646>

Veebruaris toetas Knesset peaminister Benjamin Netanyahu avaldust, milles väljendati vastuseisu Palestiina riigi ühepoolsele tunnustamisele. Avaldust toetas 99 liiget, vastuhääli anti üheksa. Hääletus toimus umbes nädal pärast seda, kui ajaleht Washington Post teatas, et USA administratsioon ja väike rühm araabia riike koostavad Iisraeli ja palestiinlaste vahelise pikaajalise rahu plaani, mis sisaldab mh Palestiina riigi rajamise ajakava. Opositsioonisaadik Yair Lapid kommenteeris oma sõnavõtus aga, et kuigi ta hääletas poolt, on tegu peaministri katsega tekitada meediakära, et tähelepanu enda tegematajätmistelt kõrvale juhtida.

The Knesset, 21.02.2024, „Prime Minister MK Netanyahu after approval of statement on international diktats by Knesset Plenum: Diktat for establishing Palestinian state will endanger the State of Israel; Opposition Leader MK Lapid: You invented a threat that doesn't exist“. – <https://tinyurl.com/52r65d9z>

STT-BNS, 21.02.2024, „Iisraeli parlament oli vastu Palestiina ühepoolsele tunnustamisele“.

Aprillis võttis Knesset vastu seaduse, mis andis kommunikatsiooniministrile volitused keelustada riigis sellise välismeedia levik, mida peetakse ohuks rahvuslikule julgeolekule (silmas peeti Araabia uudis-telekanalit Al-Jazeera), samuti võimaldab seadus sulgeda nende Iisraelis asuvad esindused. Seaduse vastuvõtmist toetas 70, vastu oli kümme parlamendiliiget. USA

juhtkond teatas seepeale, et Iisraeli otsus on murettekitav.

AFP-BNS, 01.04.2024, „Iisraeli parlament kiitis heaks eelnõu Al-Jazeera keelustamiseks“;

AFP-BNS, 01.04.2024, „USA hinnangul on Iisraeli poolt Al-Jazeera keelustamine murettekitav“.

INDIA. Detsembris hüppas külaliste rōdult parlamendi alamkoja istungisaali mees, kes päästis valla värvitud suitsu-pommi. Intsident toimus 2001. aastal toimunud terrorirunnaku aastapäeval (parlamendi rünnanud isikud tapsid siis üheksa inimest). Ärritunud opositsioon nõudis turvameetmete rikkumise kohta aru, kuid juhatus otsustas seepeale, et plakatitega istungisaali tulnud parlamendi-liikmed eemaldatakse istungjärgu lõpuni istungitelt. Eemaldamisotsuseid tehti mitu päeva järjest, kokku keelati istungitel osalemine rohkem kui 140 opositsiooni seadusandjal (nende hulgas oli nii alam-kui ülemkoja liikmeid). Samal ajal kui 2/3 opositsioonist oli tasalülitatud, võttis parlament vastu kaalukaid eelnõusid: näi-teks valimiskomisjoni liikmete määramise korra ja karistusseadustiku muudatused.

BBC News, 19.12.2023, „Parliament winter session: India opposition fury as 141 MPs suspended“. – <https://tinyurl.com/4cxnrz8j>

VOA, 19.12.2023, „Most Indian opposition MPs barred from parliament“. – <https://tinyurl.com/amfdxxxx>

The Times of India, 21.12.2023, „Winter session of Parliament: Mass suspension of opposition MPs, smoke bomb attack and passage of landmark laws“.

Märtsis määras president ülemkoja liikmeks Suurbritannia peaministri Rishi Sunaki ämma, kes seni töötas miljardärist abikaasa tehnoloogiafirma filantroopia-harus. 73-aastase Sudha Murthy tütar Akshata abiellus 2009. aastal Sunakiga. Enamik India parlamendi alamkoja liikmeid on valitavad, kuid 12 saadikut (kes on tavaliselt ühiskonnaelus midagi olulist korda saatnud) nimetab kuueks aastaks ametisse riigipea.

BBC News, 08.03.2024, „Sudha Murthy: Rishi Sunak's mother-in-law to sit in India's parliament“. – <https://tinyurl.com/2e3aebpw>

ISLAND. Märtsis toimus parlamendis intsident, mille tõttu tuli Alþingi istung katkestada. Külaliste rōdu piirdest ronis üle meelevaldaja, kes karjus justiits-ministri peale, kui minister tutvustas immigratsiooniseaduse muutmise eelnõu. Meelevaldaja arreteeriti. Vahejuhtum tekitas parlamendiliikmetes ja -töötajates ärevust, sest parlamendi töö häirimist esineb Islandil väga harva. Island on hakanud senist lahket varjupaiga pakkumise ja immigratsioonipoliitikat muutma, näiteks 2023. aasta märtsis võttis parlament vastu seaduse, milles sätestati, et kui varjupaiga-taotlus on lõplikult tagasi lükatud, siis vastavaid hüvesid makstakse veel ainult kuu aega. Sel aastal esitas valitsus rea uusi meetmeid, millega sisserännet piirata, sest järsult kasvanud astüülitaotlused on riigi jaoks muutunud väga kulukaks.

Iceland Review, 17.11.2023, „Iceland deports 180 Venezuelan“. – <https://tinyurl.com/2svscptv>

Iceland Monitor, 20.02.2024, „Agreement on measures on immigration“. – <https://tinyurl.com/udkfx7ee>

RÚV, 05.03.2024, „Protestor climbs Alþingi chamber railing“. – <https://tinyurl.com/38m3ejyb>

Nordic Labour Journal, 25.03.2024, „Major increase in applications: Iceland's government seeks tighter immigration rules“. – <https://tinyurl.com/3yvcu5vf>

JAAPAN. Detsembris võttis parlamendi ülemkoda vastu seaduse, millega legali-seeriti kanepil põhinevad ravimid, kuid karmistati samas lõõgastusmarihuuana kasutamise keeldu. Alamkoda nõustus muudatustega novembris. Marihuuana tarvitamine on edaspidi kuritegu, kõrvaldati seaduselünk: nimelt oli marihuuana suitsetamine seni seaduse järgi lubatud, kuid selle omamise eest ähvardas kuni viieaastane (muudatuste jõustumisel kuni seitsmeaastane) vanglakaristus. Vastuolu seaduses oli tingitud sellest, et taheti vältida kanepikasvatavate vahistamist, kui nad kogemata kanepisuitsu sisse hingavad. Seni oli kanepil põhinevaid ravimeid lubatud kasutada vaid meditsiinikatsetes.

The Japan Times, 06.12.2023, „Japan's parliament passes bill to legalize cannabis-derived medicines“. – <https://tinyurl.com/yc2rm7m9>

AFP-BNS, 07.12.2023, „Jaapan legaliseerib kanepiravimid“.

KREEKA. Veebruaris kiitis parlament heaks samasooliste abielud. Seaduse poolt hääletas 176 ja vastu oli 76 parlamendiliiget. Seadusemuudatustega anti samasoolistele paaridele ka lapsendamisõigused, kuid surrogaatema abil nad lapsi muretseda ei tohi. Arvamusküsitluste põhjal pooldab kreeklaste enamus samasooliste abielu, kuid on lapsendamisõiguse andmise vastu. Kreekast sai esimene valdavalt õigeusklik riik, kus samasooliste abielud on legaliseeritud.

AFP-STT-BNS, 16.02.2024, „Kreeka parlament kiitis heaks samasooliste abielud“;

KNews, 16.02.2024, „Greece’s parliament approves same-sex marriage rights“. – <https://tinyurl.com/yfej49rm>

Märtsis kiitis parlament heaks kõrgharidusreformi, millega tunnistati erakõrgkoolid avalike ülikoolidega võrdväärseks. Edaspidi lubatakse välisülikoolidel avada Kreekas oma harusid, mis registreeritakse mittetulundusorganisatsioonidena. Seadust toetas 300-kohalises parlamendis 159 saadikut, vastu oli 129. Enne parlamendiarutelu avaldas Ateena kesklinnas seaduse vastu meelt umbes 18 000 inimest. Politsei kasutas vägivaldseks muutunud meelevaldajate vastu pisargaasi. Eelnevalt toimus mitme nädala jooksul meelevaldusi, mille käigus mh tudengid hõivasid ülikoolihooneid.

AP-BNS, 09.03.2024, „Kreeka kiitis heaks riigi monopoli lõppemise ülikooliharidusele“;

Euronews, 09.03.2024, „Greece approves ending state monopoly on university education, despite student protests“. – <https://tinyurl.com/56thw4>

KÖRGÖZSTAN. Märtsis võttis parlament vastu Venemaa välisagendiseaduse eeskujul valminud eelnõu, millega suurendatakse riigi kontrolli vabaihenduste üle. Seadus piirab välismaalt raha saavate ühenduste tegevust; mh sätestati, et sellised organisatsioonid, kui nende tegevus on poliitiline, peavad end registreerima välisriikide esindajatena. Hääletusele ei eelnenu debatti. Veebruaris jättis parlament menetluse käigus välja

umbmääraselt sõnastatud sätteid, mis oleks võimaldanud teatud kuritegude eest määrata kuni kümne aasta pikkuse vanglakaristuse. Toetajate sõnul suurendab seadus vabaihenduste tegevuse läbipaistvust, inimõiguslaste väitel kahjustab aga nii nende kui ka meedia tööd. Muret on väljendanud nii Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon (OSCE) kui ka USA.

AFP-BNS, 14.03.2024, „Kõrgözstan võttis vastu vabaihendusi ahistava seaduse“;

CPI, 15.03.2024, „Kyrgyzstan parliament approves ‘foreign agents’ law“. – <https://tinyurl.com/9mkz22e9>

LEEDU. Detsembris muutis Seim kaitse- ja ajateenistuse korralduse seadust. Seadust toetas 78 seimiliiget, vastuhääli ei antud. Muudatustega parandati sõjaväelaste palga- ja puhketingimusi (nt võivadi lapsevanematest sõjaväelased edaspidi saada lisapuhkepäevi), koloneli ja mereväekapteni auastme saamiseks peab isikul olema vähemalt magistrikraad jms. Muu hulgas keelati kutselistel sõjaväelastel reisida ebasõbralikesse riikidesse (v.a tööülesannete täitmiseks). Kaitseministeeriumi esialgses ebasõbralike riikide ja piirkondade nimekirjas on näiteks Venemaa ja okupeeritud Krimm. Valgevene, samuti Armeenia, Aserbaidžaan, Kasahstan, Hiina, Kõrgözstan jt. Samuti ei tohi kutselised sõjaväelased reisida riikidesse või aladele, kuhu välisministeerium soovib Leedu kodanikel mitte reisida või kust soovib viivitamatult lahkuda.

BNS, 14.12.2023, „Leedu keelas sõjaväelaste reisimise ebasõbralikesse riikidesse“;

Lietuvos Respublikos Seimas, 14.12.2023, „Gerės karių tarnybos sąlygos“. – <https://tinyurl.com/38vwjhrk>

LRT, 14.12.2023, „Lithuania bans professional troops from travelling to unfriendly countries“. – <https://tinyurl.com/yxavr4mk>

LÕUNA-KOREA. Jaanuaris võttis parlament vastu seaduseelnõu, millega keelatakse koerte kasvatamine, tapmine ja müük liha saamise eesmärgil. Seaduse vastuvõtmist toetas 208 liiget, vastuhääli ei antud. Seadus jõustub kolme aasta pärast. Liha saamise eesmärgil koerte

aretamise, müümise ja tapmise eest hakatakse karistama kuni kolmeaastase vangistuse või 30 miljoni vonni (u 20 400 euro) suuruse trahviga. Koeraliha söömise eest pole karistusi ette nähtud. Hiljutised uuringud näitavad, et umbes 56 protsenti lõunakorealastest soovib selle teguviisi keelustamist ja enamik ei söö enam koeraliha. 2022. aastal oli siiski riigis ligi 1600 restorani, kus koeraliha serveeriti, liha saamise otstarbel kasvatati umbes 570 000 koera.

AFF-AP-BNS, 09.01.2024, „Lõuna-Korea parlament võttis vastu koeraliha keelustava seaduse“;

Reuters, 09.01.2024, „South Korea passes bill to ban consumption of dog meat“. – <https://tinyurl.com/bddaz3ht>

LÄTI. Novembris võttis Seim vastu notariaadiseaduse muudatused, millega seadustati võimalus sõlmida notari juures partnerlusleping. Sätestati, et partnerlussuhte võivad sõlmida kaks lähisuhtes olevat täisealist isikut, kel ei ole selle sõlmimiseks piiranguid, näiteks lähisugulus. Muudeti ka teisi seadusi, millega kooselu-partneritele nähakse ette majanduslikud ja sotsiaaltoetusmeetmed, aga ka piirangud: partneril on õigus teha teise partneriga seotud otsuseid, kui too ei suuda enda eest ise hoolitseda; saada sotsiaaltagatise, näiteks elukaaslase surma korral tema väljamaksmata pensioni; kasutada paaridele ette nähtud tulumaksusoodustusi jne. Riigiametniku partnerile hakkavad kehtima samad piirangud mis sugulastele. Rahvusliku Liidu saadiku Jānis Grasbergi ettepanekul lisati seadusesse punkt, et partnerlus ei võrdu abieluga. Pärast seaduste paketi vastuvõtmist esitasid aga 34 seimiliiget president Edgars Rinkēvičsile taotluse notariaadiseaduse muudatuste väljakuulutamise kaheks kuuks peatada, sest soovisid sellel teemal korraldada rahvahääletuse. Põhiseaduse kohaselt peab president väljakuulutamise edasi lükkama, kui seda nõuab vähemalt kolmandik seimiliikmetest. Keskvalimiskomisjon kuulutas välja allkirjade kogumise, rahvahääletuse algatamiseks on vaja kuu aja jooksul koguda kümnendiku ehk 155 000 valija

allkirjad. Sellist toetust aga referendumile ei saadud ja jaanuaris kuulutas president seaduse välja, muudatused jõustuvad 1. juulil 2024.

BNS, 09.11.2023, „Läti Seim seadustas kooselu“;

BNS, 10.11.2023, „Opositsioon palus Läti riigipeal partnerlusseadus kaheks kuuks peatada“;

Latvijas Republikas Saeima, 10.11.2023, „Saeima: Two adults will be able to enter into a partnership to be registered by a notary“. – <https://tinyurl.com/edf22hm7>

BNN, 19.01.2024, „Latvian president promulgates law amendments for the adoption of partnership institute“. – <https://tinyurl.com/48u69pta>

Novembris võttis Seim vastu karistusseadustiku muudatused, millega karmistati karistusi Läti riigi vastasesse organiseeritud gruppi kuulumise, välisriigi abistamise ja spionaaži eest. Seaduse algatas president Edgars Rinkēvičs. Näiteks tõsteti riigivastasesse grupeeringusse kuulumise eest ette nähtud karistuse ülempiir seniselt viieaastaselt vanglakaristuselt kaheksale, lisakaristuseks võib edaspidi määrata ka vara konfiskeerimise. Kaotati seni kehtinud võimalus, mis lubas välisriigi heaks Läti-vastaseid süütegusid toime pannud isikule määrata karistuseks üldkasuliku töö ja rahatrahvi. Spionaaži korraldamise või juhtimise eest võib edaspidi määrata ka eluaegse vangistuse.

Latvijas Republikas Saeima, 14.12.2023, „Saeima increases penalties for crimes against national security“. – <https://tinyurl.com/mv9hc7rw>

Jaanuaris võttis Seim vastu kinnisvaraga seonduva rahvusliku julgeolekuohu maandamiseks vajaliku ehk nn Moskva maja riigistamise seaduse. Hoone plaanitakse hiljem maha müüa ja anda saadud tulu Ukrainale. Selle müük otsustatakse täitevvõimu tasandil. Seaduseelnõu välja töötanud Seimi riikliku julgeoleku komisjoni sõnul tagab see Moskva majas kultuuriürituste ja huvihariduse varjus toimuva Läti riigi julgeolekut ohustava poliitilise tegevuse lõpetamise. Samuti kaob Moskva maja kui Venemaa kaasmaalaste poliitika sümbol. Moskva maja kuulus Moskva linnavaraametile, seda

esindas 2020. aastast Moskva linnaettevõtte Moskva Rahvusvahelise Koostöö Keskus, mille tegelik omanik on Venemaa president Vladimir Putin.

BNS, 11.01.2024, „Läti Seim riigistas Moskva maja“;

Latvijas Republikas Saeima, 11.01.2024, „Saeima: Moscow House will become public property“. – <https://tinyurl.com/y36zp9mf>

MADAGASKAR. Veebruaris kiitis Senat heaks seaduse, mis lubab alaealiste vägistajaid karistada keemilise ja kirurgilise kastreerimisega. Parlamendi alamkoda andis heakskiidu juba varem. Kirurgilist kastreerimist rakendatakse alla 10-aastase lapse vägistamise korral; kui ohver on 10–13-aastane, võib kohtunik määrata kas keemilise või kirurgilise kastreerimise; 13–18-aastase puhul rakendatakse vägistajatele keemilist kastreerimist. Seni oli minimaalne karistus alaealise vägistamise eest viis aastat vangistust. Amnesty International on kutsunud Madagaskari võime seadusest loobuma, väites, et see ei lahenda pedofiiliaprobleemi, riigi justiitsministri sõnul on Madagaskar aga suveräänne riik, mis võib oma seadusi muuta. Ta rõhutas, et lapsevägistamiste arvu suurenemine sundis võime tegutsema. Eelmisel aastal registreeriti 600 sellist kuritegu. Seaduse kiitis heaks ka kõrgem põhiseaduskohus.

AFP-BNS, 09.02.2024, „Madagaskar võttis vastu lapsevägistajate kastreerimise seaduse“;

Le Monde, 01.03.2024, „Madagascar chooses physical castration for child rapists“. – <https://tinyurl.com/2n5rd2s5>

MOLDOVA. Parlament tühistab järjest Sõltumatute Riikide Ühenduse (SRÜ) raames sõlmitud lepinguid. Näiteks veebruaris lõpetati SRÜ liikmesriikide relvajõudude relvade, sõjavarustuse ja muude ainelistel ressurssidega varustamise ning teadus- ja arendustegevuse korraldamise põhimõtete kokkulepe ja SRÜ sõjaliste vaatlejate rühmade ja kollektiivsete rahualvete jõudude kokkulepe. 2023. aastal denonsseeriti 55 SRÜ

lepingut 282st. 2024. aastast lõpetas riik ka maksete tegemise SRÜ-le ja teistele SRÜ platvormi organisatsioonidele. Detsembris 2023 otsustas Euroopa Ülemkogu alustada läbirääkimisi Moldova ühinemise üle ELiga. Märtsis võttis Moldova parlament 54 poolthäälega vastu avalduse, milles kinnitati riigi pühendumist Euroopa Liiduga integreerumisele.

Interfax-BNS, 24.01.2024, „Moldova võimud kooskõlastasid kaheksa SRÜ leppe ülesütlemise“;

Moldpres, 29.02.2024, „Moldovan parliament denounces another three agreements with Commonwealth of Independent States“. – <https://tinyurl.com/5mw5n927>

Moldpres, 22.03.2024, „Parliament approves Declaration on Moldova's European integration“. – <https://tinyurl.com/2e85vrnj>

NORRA. Novembris võttis Storting ülekaaluka häälteenamusega vastu avalduse, milles kutsus valitsust üles olema valmis tunnustama iseseisvat Palestiina riiki, kui see mõjuks rahuprotsessile positiivselt. Selliselt sõnastatud ettepaneku tegi koalitsioon, väiksemad parteid nõuavad Palestiina riigi viivitamatut tunnustamist. Avaldust toetasid kaheksa parteid kümnest parlamendiparteist, vastu olid Kristlikud Demokraadid ja Progressipartei. Euroopa riikidest on Palestiina riiki tunnustanud nt Island, Rootsi, Poola, Tšehhi Vabariik ja Rumeenia. Norra mõistis kohe hukka Hamasi oktoobris toime pandud terroriteod, kui nende väed üle piiri tungides tapsid umbes 1200 inimest ja võtsid 239 pantvangi, kuid pahameelt on tekitanud ka Iisraeli vastutegevus Gaza sektoris.

AFP-BNS, 16.11.2023, „Norra parlament kutsus valitsust olema valmis Palestiinat tunnustama“;

NewsInEnglish.no, 16.11.2023, „Norway ‘prepares’ to recognize a Palestinian state“. – <https://tinyurl.com/2p89mfp9>

Jaanuaris kiitis Storting 80 poolthäälega heaks valitsuse plaani lubada esimesena maailmas maavarade süvamerekaevandamist. Vastu oli 20 parlamendiliiget. Kui plaan teoks saab, võivad Norra ettevõtted tulevikus kaevandada merepõhjust (u 280 000-ruutkilomeetrise alalt, valdavalt Arktikas) maavarasid, sh mineraale nagu

vask ja koobalt, mis on hädavajalikud taastuenergia tehnoloogiatele. See võib riigist teha ühe suurema mineraalitootja. Aktivistide ja teadlaste sõnul võivad merepõhjast kaevandamisest aga keskkonnale olla ettenägematud tagajärjed, näiteks võib kaevandustegevus vähendada ookeani võimet siduda atmosfääri paiskunud süsinikku ning müra häirida mereloomi. Mitu riiki, sh Prantsusmaa ja Suurbritannia, on kutsunud üles süvamerekaevandamisele moratooriumit kehtestama ning veebruaris võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni, milles väljendati Norra plaani suhtes muret.

ERR Uudised, 09.01.2024, „Norra parlament andis loa merepõhjast maavarade otsimisele“. – <https://tinyurl.com/38wwvdec>

Euronews, 17.01.2024, „Norway's controversial approval of deep-sea mining divides European Parliament“. – <https://tinyurl.com/3zdfzu6r>

Euronews, 11.03.2024, „EU Policy. Oslo defends seabed mining plans amid concerns over environmental impact“. – <https://tinyurl.com/5faedj2h>

Aprilli algul tehti parlamendile kaks pommiähvardust. Parlamendi töö ei katkenud, kuid maja sissepääsud suleti paariks tunniks, keegi ei saanud sisse ega välja ning pommikoerad kontrollisid hoone üle. Pommi ei leitud, ühe ähvarduse tegija tehti kohe kindlaks ja arreteeriti.

NewsInEnglish.no, 03.04.2024, „Parliament reopened after threats“. – <https://tinyurl.com/dc8h9nnv>

NewsInEnglish.no, 04.04.2024, „PST probes threats against Parliament“. – <https://tinyurl.com/49mc45t7>

PAKISTAN. Veebruaris toimusid riigis üldvalimised, sh valiti parlamendi alamkoda. Valimiste eelõhtul korraldas terrorirühmitus Islamiriik Belutšistani provintsis kaks pommirünnakut, milles sai surma vähemalt 28 inimest. Valimisi turvas üle poole miljoni julgeolekutöötaja. Hääleõigus on riigis umbes 128 miljonil inimesel, valimistel kandideeris ligi 18 000 inimest. Parlamendi alamkoja kohtadest valiti otse 266; lisaks on naistele broneeritud 60 ja usuvähemustele kümme kohta. Tugeva toetuse (üle saja mandaadi) said

sõltumatud kandidaadid, sh vangistatud ekspeaministri Imran Khani poolehoidjad. Kolmekordse peaministri Nawaz Sharifi juhitud Pakistani Moslemiliiga-Nawaz (PML-N) sai 75 mandaati, Pakistani Rahvapartei (PPP) 54 mandaati. Üleriigiline mobiilside katkemine valimispäeval ja häälte aeglane lugemine tekitas kahtlust, et sõjavägi püüdis mõjutada valimisi PML-Ni kasuks.

AFP-STT-BNS, 08.02.2024, „Islamiriik võttis vastutuse Pakistani pommirünnakute eest“;

Inter-Parliamentary Union, „Pakistan“. – <https://tinyurl.com/5yukn7vy>

VOA, 03.03.2024, „Pakistan elects Shehbaz Sharif as new Prime Minister“. – <https://tinyurl.com/4y5surkm>

POOLA. Veebruaris toetas parlament 224 poolt- ja 196 vastuhäälega ravimiseaduse muudatust, mis võimaldaks tasuta juurdepääsu rasestumisvastastele SOS-tablettidele alates 15. eluaastast. Varasem, oktoobri-valimistel võimult tõrjutud konservatiivse Seaduse ja Õigluse partei valitsus oli need muutnud retseptiravimiks. Märtsis pani president Andrzej Duda aga ravimiseaduse muudatustele veto. Valitsus kavatseb nüüd teha SOS-tabletid retsepti alusel lihtsamini kättesaadavaks.

Uue koalitsiooni üks lubadusi oli abordipiirangute leevendamine. Uus võimuliit esitas parlamendile juba ka eelnõu, millega leevendatakse kehtivat peaaegu täielikku abordikeeldu, lubades legaalselt aborti kuni 12. rasedusnädalani. Menetluses on koguni neli abordipiiranguid leevendavat eelnõud. Pakutud on ka võimalust korraldada küsimuse lahendamiseks referendum, kuid referendumi vastaste sõnul annaks see võimaluse tulemust mõjutada neil, keda küsimus otseselt ei puuduta.

AFP-BNS, 23.02.2024, „Poola parlament lihtsustas ligipääsu rasestumisvastastele pillidele“;

Jurist, 30.03.2024, „Poland president vetoes amendment that would increase access to contraception pills“. – <https://tinyurl.com/bdmwk6tk>

Polskie Radio, 14.04.2024, „Will the abortion debate in Poland be resolved with a referendum?“ – <https://tinyurl.com/yrukbebw>

PORTUGAL. Märtsis toimusid 230-kohalise Rahvusassamblee ennetähtaegsed valimised. Valimised kutsus esile peaminister António Costa tagasiastumine korruptsiooniskandaali tõttu, mille raames vahistati tema personaliülem, samas Costat üheski kuriteos ei süüdistatud. Luís Montenegro Sotsiaaldemokraatlik Partei võitis valimised ja sai 78 mandaati. Senine valitsuspartei Sotsialistlik Partei sai 78 mandaati (enne 120), toetust kasvas partei Chega (seni 12, nüüd 50 mandaati). Kokku pääses parlamenti üheksa parteid ja valimisliitu. Valimisdebat puudutas peamiselt korruptsiooni, kõrgeid eluasemehindu ja madalaid palku. Peaministriks nimetati Luís Montenegro. Valimisaktiivsus oli 59,8 protsenti. Eelmised, samuti ennetähtaegsed valimised, toimusid vaid kaks aastat varem.

AFP-STT-BNS, 21.03.2024, „Portugali peaministriks nimetati Luís Montenegro“;

Inter-Parliamentary Union, „Portugal“. – <https://tinyurl.com/4f2693j2>

Assembleia da República, „Election results“. – <https://tinyurl.com/tzjwteaf>

PRANTSUSMAA. Detsembris jõudsid Rahvusassamblee ja Senat üksmeelele uue immigratsiooniseaduse osas, mille eesmärk on „saata kiiremini riigist välja need, kes ei peaks riigis olema, ning lõimida samal ajal paremini neid, kes peaksid jääma“. Valitsuse eelnõu menetlemine küll vahepeal takerdus, kui parem- ja vasakopositsioon ühendasid jõud eelnõu mahahääletamiseks, kuid mõlema koja saadikute ühiskomisjon leidis kompromissi. Vasakpoolsete arvates tulnuku eelnõust üldse loobuda, paremäärmslaste hinnangul ei lähe immigratsioonireform piisavalt kaugele. Seaduse vastuvõtmine oli president Emmanuel Macronile oluline, sest eelnõu läbikukkumist oleks peetud Marine Le Peni suureks võiduks. Parempoolsete nõudel sisaldas eelnõu sätet, et sotsiaaltoetused tehakse välismaalastele kättesaadavaks pärast viit aastat Prantsusmaal elamist või 30 kuud

tööl käivatele isikutele. Macroni partei sellist piirangut ei pooldanud. Sätestati ka võimalus kehtestada sisserändekvoote ning et topeltkodakondsusega kurjategijalt võib teatud juhtudel riigi kodakondsuse ära võtta. Senat kiitis immigratsiooniseaduse varem heaks, alamkojas võeti seadus vastu veenva häälteenamusega: 349 liiget hääletas poolt ja 186 vastu. Jaanuaris langetas aga Konstitutsioonikohus otsuse, milles leiti 32 paragrahvi kohta 86st, et need võeti vastu protseduurireegleid rikkudes, sh sotsiaaltoetuste ja perekondade ühendamise osa. Kuigi need on kehtetud, võib samasuguseid sätteid edaspidi korrektse menetlusega seadustada, aga näiteks kvootide osa kuulutati põhiseadusvastaseks.

AFP-BNS, 06.11.2023, „Prantsuse immigratsioonieelnõu jõudis parlamenti“;

ERR Uudised, 18.12.2023, „Macroni valitsus: kokkulepe immigratsioonieelnõu osas on võimalik“. – <https://tinyurl.com/ysdmtwvn>

AFP-BNS, 20.12.2023, „Prantsuse parlament kiitis heaks vastuolulise immigratsiooniseaduse“;

Library of Congress. Gilbert, Louis. 09.02.2024, „France: New Immigration Law enacted after extensive censure by Constitutional Council“. – <https://tinyurl.com/2wbmh787>

Märtsis andis parlament lõpliku heakskiidu seaduseelnõule, mis sätestas naiste abordiõiguse põhiseaduses, väljend „abort kui garanteeritud vabadus“ on kompromiss, mis sobis parlamendi mõlemale kojale. President Emmanuel Macron lubas abordiõiguse põhiseadusesse viia pärast seda, kui USA hakkas abordiõigust piirama. Põhiseaduse muudatus tuli heaks kiita kõigepealt parlamendi mõlemas kojas ning seejärel kas rahvahääletusel või parlamendi ühisistungil kolmeviieldikulisel enamusega. Abort dekriminaliseeriti Prantsusmaal 1975. aastal. Prantsusmaast sai nüüd esimene riik maailmas, mis pakub sõnaselget konstitutsioonilist kaitset raseduse katkestamise soovile.

AP-BNS, 30.01.2024, „Prantsuse parlament hääletab abordiõiguse põhiseadusse kandmise üle“;

AFP-BNS, 28.02.2024, „Prantsuse Senat hääletab abordiõiguse põhiseadusliku vabaduse üle“;

ERR Uudised, 04.03.2024, „Prantsusmaa parlament kinnistas abordiõiguse põhiseadusesse“. – <https://tinyurl.com/4c4s6nnx>

ROOTSI. Märtsis peeti Saksamaal kinni kaks inimest, keda kahtlustatakse terrorismi rünnaku kavandamises Riksdagi vastu. Afganistani kodanikest kahtlustatavatel on sidemeid äärmuslike islamirühmitustega. Terroriplaanide ajendiks arvatakse olevat mh hiljutised koraanipöletamised Rootsis. Mehed plaanisid tulistada kas parlamendihoones või selle läheduses politseinike jt ettejuhtuvaid inimesi.

Deutsche Welle, 19.03.2024, „Germany detains two IS suspects over Swedish attack plan“. – <https://tinyurl.com/2v8v9nyn>

STT-BNS, 19.03.2024, „Saksamaal peeti kinni Rootsi parlamendi ründamist kavandanud mehed“.

Aprillis võttis Riksdag vastu politsei-seaduse muudatused, millega anti organiseeritud kuritegevuse ohjeldamiseks politseinikele senisest suuremad õigused inimesi ja liiklusvahendeid läbi otsida. Edaspidi võib politsei teada anda, et teatud ajal ja teatud piirkonnas teostatakse turvakontrolle relvade jm keelatud ohtlike esemete otsimiseks ning läbi võib otsida ka isikuid, kelle suhtes mingit eelnevat kuriteokahtlust pole.

Svensk författningssamling, „Lag om ändring i polislagen (1984:387)“. – <https://tinyurl.com/yzmpbvx>

Sveriges Radio, 08.02.2024, „Gucci caps could be grounds for police stop and searches“. – <https://tinyurl.com/bdfex3fp>

Sveriges Riksdag, 10.04.2024, „Beslut: Säkerhetszoner“. – <https://tinyurl.com/4mzu6fpb>

SAKSAMAA. Jaanuaris kiitis Bundestag heaks seaduse, mis lihtsustab kodakondsuse saamise reegleid ja kaotab piirangud topeltkodakondsusele. Valitsuse sõnul tõhustab see immigrantide integreerimist ja aitab oskustööjõudu riiki meelitada. Bundestag võttis kantsler Olaf Scholzi vasaktsentristliku koalitsiooni esitatud eelnõu vastu 382 poolthäälega, vastu oli 234 liiget. Veebruaris andis heakskiidu ka Bundesrat. Vastavalt uuele seadusele võib kodakondsuse saada viis aastat Saksamaal elanud inimene, seni pidi riigis eelnevalt

elama kuus või kaheksa aastat. Saksamaal sündinud lapsed saavad kodakondsuse automaatselt, kui üks vanem on viis aastat seaduslikult riigis elanud (seni kaheksa aastat). Kaovad piirangud topeltkodakondsusele. Samas on nüüd lihtsam riigist välja saata isikuid, kes ei soovi Saksamaa ühiskonda integreeruda, ei jaga kohalikke väärtusi, on kriminaalse taustaga või kujutavad endast ohtu.

AP-BNS, 19.01.2024, „Saksa parlament võttis vastu lihtsustatud kodakondsuse saamise reeglid“;

Federal Ministry of the Interior and Community, 02.02.2024, „Legal prerequisites established to manage migration“. – <https://tinyurl.com/4yadukp2>

Veebruaris lükkas Bundestag tagasi opositsiooni ettepaneku tarnida Ukrainale kaugmaarakette Taurus, kuid kiitis heaks võimukoalitsiooni pakutud kaugmaarelvade andmise otsuse. Kristlik-Demokraatliku Liidu ja selle sõsarpartei Kristlik-Sotsiaalse Liidu parlamendirühma esitatud Tauruse rakettide ettepanek pälvis vaid 182 saadiku toetuse, 480 hääletas vastu. Pärast seda pandi hääletusele võimuliidu pakutud alternatiivne otsus, kus ei mainita otseselt Tauruseid, vaid viidatakse täiendavate kaugmaarelvasüsteemide tarnimisele, selle poolt hääletas 382 ja vastu 284 seadusandjat. Kantsler Olaf Scholz ei nõustu Tauruste andmisega, sest kardab, et nii võib Saksamaa sattuda Venemaaga sõtta. Tauruste laskeulatus on umbes 500 kilomeetrit, rohkem kui Briti ja Prantsuse kaugmaarakettidel, mida Ukrainale on juba tarnitud. Arvamusküsitluste andmetel on ka 66 protsenti sakslastest Tauruste Ukrainasse saatmise vastu.

Deutsche Welle, 22.02.2024, „Germany's Bundestag votes against Taurus missiles to Ukraine“. – <https://tinyurl.com/556u97w2>

ERR Uudised, 22.02.2024, „Saksa parlament kiitis heaks kaugmaarelvade saatmise Ukrainale“. – <https://tinyurl.com/yc73cbta>

Deutsche Welle, 20.03.2024, „Has Germany's chancellor lost authority over Taurus debate?“. – <https://tinyurl.com/bdebdeue>

Veebruaris kiitis Bundestag heaks eelnõu, mis seadustab täiskasvanutele väikeses koguses kanepi kasutamise ja omamise,

poolt hääletas 407 ja vastu 226 seadusandjat. Märtsis kiitis seaduse heaks ka Bundesrat. Edaspidi võivad täiskasvanud kanepit tarvitada, kodus hoida 50 grammi ja kanda avalikus kohas kaasas 25 grammi. Lubatud on ka väikese koguse (kolme taime) kasvatamine. Seadus jõustus aprillis.

STT-BNS, 23.02.2024, „Saksa parlament seadustas kanepi kasutamise ja omamise“;

Deutsche Welle, 22.03.2024, „Germany approves partial legalization of cannabis from April“. – <https://tinyurl.com/baz47z9y>

SAMBIA. Detsembris võttis parlament vastu abieluseaduse muudatused, millega sisuliselt tõsteti abiellumisiga 18. eluaastale. Täpsemalt sätestati, et lapse mõiste on põhiseaduses sõnastatud ning abielu lapsealisesega on kehtetu. Kuigi seni oli abiellumisiga seadustes 21, võis 16–21 aasta vanune isik abielluda vanemate loal, aga traditsioonilise abielu sõlmimisel polnud eapiiri seatud.

Library of Congress. Goitom, Hanibal. 06.02.2024, „Zambia: Amendment to Marriage Act enacted, child marriage outlawed“. – <https://tinyurl.com/y8m4cb7u>

SENEGAL. Veebruaris toetasid seadusandjad ettepanekut, et sel kuul toimuma pidanud presidendivalimised lükatakse edasi 15. detsembrile. Otsus sündis pärast tundidepikkusi arutelusid. Politsei viis enne hääletust mitu opositsionisaadikut jõuga saalist välja. 12 aastat võimul olnud president Macky Sall tühistas valimised, väites, et riigis on puhkenud poliitiline kriis ja valimistulemused poleks usaldusväärsed. Opositsioon kutsus inimesi parlamendihoone ette meelt avaldama. Võimud katkestasid mobiilse interneti ühenduse, keelasid protestimarsi ning politsei kasutas meelevalduse laialiajamiseks pisargaasi. Senegali põhiseadusnõukogu aga tühistas presidendivalimiste edasilükkamise, teatades, et see on põhiseadusega vastuolus. Aprillis vannutati ametisse riigi noorim president läbi aegade, 44-aastane Bassirou Diomaye Faye. Eelmisel aastal vangistati

ta väidetavalt laimu levitamise eest ning vabastati hiljuti üldise amnestiaseaduse alusel. Praktiseeriva muslimina on tal kaks naist, kes mõlemad hakkavad nüüd täitma esileedi rolli.

France24, 21.03.2024, „How Senegal's presidential election was postponed, reinstated and moved up“. – <https://tinyurl.com/5ysd26ja>

France24, 02.04.2024, „Bassirou Diomaye Faye sworn in as Senegal's new president“. – <https://tinyurl.com/yfhnbn3h>

France24, 06.04.2024, „Senegal's youngest-ever president appoints 'breakaway' government“. – <https://tinyurl.com/2pzupxac>

SERBIA. Detsembris toimusid 250-kohalise Rahvusassamblee ennetähtaegsed valimised, eelmised toimusid vaid poolteist aastat varem. 30 valimisjaoskonnas korraldati kordusvalimised. Ülekaaluka võidu saavutas Serbia presidendil Aleksandar Vučići Serbia Progressiivse Partei (SNS) juhitud valimisliit, mis sai 129 mandaati. Opositsiooni valimisliit „Serbia vägivald vastu“ sai 65 mandaati, kokku pääses parlamenti kümme poliitilist jõudu. Valimisaktiivsus oli 58,8 protsenti. Pärast valimisi toimusid meelevaldused, sest opositsioon süüdistas võime valimispetustes, näiteks püüdsid meelevaldajad tungida Belgradi linnavalitsuse hoonesse, kuid politsei tõrjus nad jõudu ja pipragaasi kasutades tagasi. Veebruaris kiitis Euroopa Parlament 461 poolthäälega (vastu oli 52 liiget) heaks resolutsiooni, millega nõutakse Serbia valimiste sõltumatut uurimist.

Inter-Parliamentary Union, „Serbia“. – <https://tinyurl.com/229p2uss>

STT-BNS, 26.12.2023, „Serbia pealinnas püstitasid meelevaldajad teetõkkeid“;

AFP-BNS, 16.01.2024, „Tuhanded inimesed avaldasid Belgradis protesti valimispettuse vastu“;

European Western Balkans, 08.02.2024, „EP adopted resolution on Serbia, calling for an investigation into December elections“. – <https://tinyurl.com/4zzbtfkv>

SLOVAKKIA. Veebruaris võttis parlament vastu karistusseadustiku muudatused, millega mh kaotati eriprokuratuur, mis korraldas kõrgetasemeliste

korruptsioonijuhtude uurimist, samuti leevendati karistusi korruptsiooni ja majanduskuritegude eest. Peaminister Robert Fico valitsuse reforme menetleti kiirendatud korras. Opositsioon süüdistas Ficot tegutsemises uurimise all olevate ärimeeste ja oligarhide hüvanguks. Seaduse vastuvõtmine kutsus esile massimeeleavaldused ja Euroopa Liidu kriitika, Euroopa Parlament võttis vastu resolutsiooni (selle poolt oli 496 liiget, vastu 70), milles märgiti, et muudatused õhnestavad ELi võitlust pettuste vastu. Järgnevalt peatas Slovakkia põhiseaduskohus osa karistusseadustiku reformist, leides mh, et muudatused võivad rikkuda õigusriigi põhimõtet. Põhiseaduskohus jättis jõusse eriprokuratuuri laialisaatmise.

European Parliament, 17.01.2024, „Parliament concerned about the rule of law in Slovakia“. – <https://tinyurl.com/49kzwm77>

Jurist, 11.02.2024, „Slovakia parliament approves criminal law reform amid public protests and EU concerns“. – <https://tinyurl.com/nufxt23a>

AFP-BNS, 29.02.2024, „Slovakkia põhiseaduskohus peatas osa karistusseadustiku reformist“.

SOOME. Märtsis kiitis Eduskunta heaks Soome liitumise NATO SOFA (Status of Forces Agreement) lepingu ja Pariisi protokolliga. SOFA on Põhja-Atlandi lepingu osalisriikide vahelist relvajõudude staatust reguleeriv kokkulepe. Pariisi protokoll puudutab NATO lepingu alusel loodud rahvusvaheliste sõjaliste peakorterite staatust. Soome liitus ka NATO kahe tehnilise kokkuleppega, mis käsitlevad mh kaitsega seotud leiutiste salastatust. SOFA lepingu lisaprotokoll kohaselt ei tohi riigid NATO missioonidel teise riigi kodanike puhul surmanuhtlust täide viia, samuti ei tohi lähetaariik rakendada surmanuhtlust riigis, kus see on keelatud. Soome põhi-seadus keelab surmanuhtluse määramise. Soome ja USA on selles küsimuses nootide vahetamise teel kokku leppinud. Nootide vahetamisega soovitakse piirata lepingu praktilist rakendamist selliselt, et Soome põhi- ja inimõigustega seotud kohustused

oleksid täidetud. Ükski teine NATO riik pole USAga sarnast kokkulepet sõlminud.

Eduskunta, 19.03.2024, „Naton SOFA-sopimus hyväksyt-
tiin“. – <https://tinyurl.com/mr38xxk3>

STT-BNS, 22.03.2024, „Stubb kiitis heaks Soome liitumise NATO SOFA lepinguga“.

SUURBRITANNIA. Oktoobris sai Lordide Koja lõpliku heakskiidu [arengu] ühtlustamise ja elavdamise seadus, mille eesmärk on kiirendada ja parandada eluasemete planeerimist ning rajamist. Seadusega soovitakse planeerimisprotsessi kiirendada ja muuta see vähem bürokraatlikuks, tuua investeeringuid mahajäänud piirkondadesse ja võimaldada kohalikel omavalitsustel tühjalt seisvaid hooneid uuesti kasutusele võtta. Keskkonnamõju hindamisel soovitakse vähendada Euroopa Liidu nõuetest tulenenud bürokraatlikke piiranguid. Menetlemise ajal tekitas keskkonnakaitsjates pahameelt valitsuse soov leevendada ehitamisel jõgedega seotud keskkonnanorme, kuid see säte hääletati Lordide Kojas 203 häälega 156 vastu eelnõust välja. Osa mahukast (üle 500-leheküljelisest) seadusest vajab jõustamiseks veel täiendavate õigusaktide vastuvõtmist.

The Guardian, 13.09.2023, „Tory plans to rip up river pollution rules in tatters after two defeats in Lords“. – <https://tinyurl.com/yrjc3dn9>

Gov.uk, 26.10.2023, „New laws to speed up planning, build homes and level up“. – <https://tinyurl.com/2s35t87x>

Housing Today, 27.10.2023, „Gove's Levelling Up and Regeneration Bill becomes law“. – <https://tinyurl.com/246a8jh2>

UK Parliament, „Levelling-up and Regeneration Act 2023“. – <https://tinyurl.com/4myj5wdf>

ŠVEITS. Oktoobris toimusid korralised parlamendivalimised. Sisserände piiramist pooldav konservatiivne Šveitsi Rahvapartei (SVP) sai parlamendi 200-kohalises alamkojas ehk Rahvusnõukogus 62 mandaati (enne 54), Sotsialistlik Partei (SP) 41 mandaati (enne 39); alamkotta pääses kümme parteid või valimisliitu. Valimiste suurimateks kaotajateks osutusid roheliste parteid. 46-kohalises ülempkojas Kantonite

Nõukogus sai suurima toetuse Keskpartei (15 mandaati), liberaalid said 11, SP üheksa ja SVP kuus mandaati. Valimisaktiivsus oli 46,7 protsenti. Valimisebatt keskendus asüüli- ja immigratsioonipoliitikale, tervisekindlustuse hinnatõusule ja energeetikale. Kliima- ja keskkonnateemad, mis domineerisid eelmiste valimiste ajal, jäid nüüd tagaplaanile.

ERR Uudised, 23.10.2023, „Šveitsi valimiste suured võitjad on konservatiivid“. – <https://tinyurl.com/3tseajnp>

Inter-Parliamentary Union, „Switzerland“. – <https://tinyurl.com/yvkm8k>; <https://tinyurl.com/bdf72hw8>

Märtsis toetasid seadusandjad Venemaa külmutatud varade kasutamise võimaldamist Ukraina sõjareparatsioonide rahastamiseks: Senatis toetas seda otsust 21, vastu oli 19 liiget. Alamkoda võttis ettepanekud eelmisel aastal vastu. Parlamendi toetus võimaldab valitsusel rahvusvahelise õiguse alusel töötada välja vastavad meetmed. Šveitsis hoitakse rohkem kui kaheksa miljardi dollari väärtuses Venemaa keskpanga reserve ja varasid. USAs ja Euroopas kasvavad üleskutsed asutada Ukraina jaoks fond, kuhu suunatakse raha külmutatud Vene pangakontodelt jm varasid.

AFP-STT-BNS, 08.03.2024, „Šveits uurib lähemalt Venemaa varade kasutamist Ukraina abistamiseks“;

Swissinfo, 08.03.2024, „Switzerland’s parliament urges debate on confiscating Russian state assets“. – <https://tinyurl.com/mwuv2rk3>

TAANI. Detsembris võttis Folketing vastu seaduse, mis kriminaliseeris usutekstide sobimatu kohtlemise. Parlamendidebatis vaideldi sõnavabaduse piiramise üle. Seaduse vastuvõtmine tähendab mh koraanipõletamise keelustamist. Varem vallandasid sellised juhtumid korduvalt rahva ulatusliku pahameele. Seadus võeti 179-kohalises parlamendis vastu 94 poolt- ja 77 vastuhäälega. Edaspidi võib sellise tegevuse eest saada trahvi või kuni kaheaastase vanglakaristuse.

AFP-BNS, 07.12.2023, „Taani parlament võttis vastu koraanipõletamise keelava seaduse“;

BBC News, 07.12.2023, „Denmark passes law to ban Quran burnings“. – <https://tinyurl.com/2424hxdc>

TAI. Detsembris langetas kohus otsuse, et progressiivse partei Liigume Edasi! (MFP) parlamendiliige Rukchanok Srinork läheb kuueks aastaks vangi kuningapere solvamise eest. Kohus leidis, et Rukchanok Srinork on süüdi kahe solvava sõnumi jagamises sotsiaalmeediaplatformil X (endine Twitter). Eelmise aasta mais peetud üldvalimistel kogus MFP enim kohti, kuid konservatiivsed jõud takistasid parteil valitsust moodustamast, sest seisavad vastu partei lubadusele reformida kuningapere solvamist käsitlevaid seadusi. Jaanuaris otsustas konstitutsioonikohus, et MFP valimislubadus reformida majasteedi solvamise seadusi on seadusvastane, kätkeb endas monarhia kukutamise katset ja käskis igasuguse avaliku arutelu sel teemal lõpetada.

AFP-BNS, 13.12.2023, „Tai kohus mõistis rahvasaadiku vangi kuningapere solvamise eest“;

AFP-BNS, 31.01.2024, „Tai kohus käskis lõpetada kuninga solvamise seaduse reformi kampaania“;

BBC News, 31.01.2024, „Thailand: Popular reformist party Move Forward could be dissolved after court loss“. – <https://tinyurl.com/377c6k87>

TŠEHHI. Jaanuaris kiitis parlamendi alamkoda ja märtsis Senat (66 poolt- ja ühe vastuhäälega) heaks relvakontrollimeetmete karmistamise seaduse, mis jõudis hääletuseni kuu aega pärast riigi nüüdisajaloo suurima ohvrite arvuga tulistamist, kui Prahast Karli ülikoolis lasi üks üliõpilane maha 14 inimest ja seejärel ka enda. Valitsus oli eelnõu parlamendile esitanud juba juunis. Tšehhid on endiselt lubatud relvi osta, omada ja kanda, kuid politsei saab voli julgeolekuohu korral relvi konfiskeerida ja relvaomanikele kehtestati rangem arstlik kontroll (intervalliga senise kümne aasta asemel kord viie aasta jooksul), mh peavad relvamüüjad edaspidi teatama kahtlastest ostjatest ning arstidel saab olema ligipääs relvaomanike registrile.

AFP-BNS, 26.01.2024, „Tšehhi karmistab ülikoolitulistamise järel relvaseadust“;

VOA, 06.03.2024, „Czech parliament toughens gun laws after country’s worst mass shooting“. – <https://tinyurl.com/2jecucb5>

TÜRGI. Jaanuaris, pärast rohkem kui aasta kestnud viivitusi, ratifitseeris parlament eelviimase riigina Rootsi NATO liikmeks saamise. Rootsi saamist alliansi 32. liikmeks toetas 287 parlamendisaadikut, vastu oli 55. Türgi president Recep Tayyip Erdoğan seadis Rootsi liikmesusele rea takistusi, vastuseisu lõpetas ta mullu pärast seda, kui Rootsi asus tõsiselt tegelema Türgit häirivate kurdirühmitustega.

AFP-BNS, 23.01.2024, „Türgi parlament ratifitseeris Rootsi NATO liikmeks saamise“.

UKRAINA. Aprillis võttis Ülemraada vastu mobilisatsiooniseaduse, millega suurendatakse sõjaväekutse saajate arvu. 450-liikmelises Ülemraadas toetas mobilisatsiooniseaduse vastuvõtmist 283 rahvasaadikut. Parlamendisaadikud toetasid riikliku julgeoleku-, kaitse- ja luurekomisjoni ettepanekut jätta eelnõust välja seal algselt sisaldunud säte, mis lubas, et pärast 36-kuulist teenistust sõjaväelased demobiliseeritakse. Mehed vanuses 18–60 peavad nüüd oma andmeid uuendama, et oleks näha, keda saab sõjaväkke kutsuda.

Interfax-BNS, 11.04.2024, „Ukraina Ülemraada võttis vastu mobilisatsiooniseaduse“;

RFE/RL, 11.04.2024, „Ukrainian Parliament passes new Mobilization Law“. – <https://tinyurl.com/yj9ydjbs>

UNGARI. Detsembris võttis parlament vastu välismõjude piiramise seaduste-paketi. Kriitikute sõnul võidakse seda kasutada peaminister Viktor Orbáni vastaste vaigistamiseks lähenevate Euroopa Parlamendi ja Ungari kohalike valimiste eel. Seadused võeti vastu suure häälteenamusega: poolt oli 141 ja vastu 50 parlamendiliiget. Näiteks kriminaliseeriti valimiskampaaniate rahastamine välismaalt ning luuakse ulatuslike volitustega suveräänsuse kaitse agentuur. Agentuuri juhil, kelle määrab ametisse peaminister, on volitused tuvastada ja uurida organisatsioone, mis saavad rahastust välismaalt, et mõjutada valijate tahet. Valimistel kandideerija, keda rahastatakse välismaalt, võidakse mõista kuni kolmeks aastaks

vangi. Ungari väitel toetavad EL ja USA opositsiooni rahaliselt riigi valijate mõjutamiseks. Seadustepakett on saanud kriitikat nii kodu- kui ka välismaal. Veebruaris teatas Euroopa Liit seetõttu Ungari suhtes rikkumismenetluse alustamisest. Ungari õigusriigi olukorra tõttu külmutati 2023. aastal 22 miljardit eurot ELi toetusi.

Reuters, 12.12.2023, „Hungary passes ‘sovereignty’ law as Orban steps up campaign“. – <https://tinyurl.com/4c5ychsc>

AFP-BNS, 13.12.2023, „Ungari kiitis heaks vastuolulised „välismõju“ vastased seadused“;

AFP-BNS, 07.02.2024, „EL algatas suveräänsuseaduse tõttu Ungari suhtes rikkumismenetluse“.

Veebruaris ratifitseeris parlament viimase riigina Rootsi NATOga liitumise taotluse. Ratifitseerimise poolt oli 188 ja selle vastu kuus parlamendiliiget. Eelnõu ootas parlamendis heakskiitu juba 2022. aasta juulist, kuid lõpphääletusega venitati, viidates mh konsultatsioonidele, parlamendi suurele töökoormusele, solvumisele (Rootsi olevat Ungarit solvanud) jne. Lõpuks tuli Rootsi peaminister Ulf Kristersson Ungarisse visiidile, lepiti kokku, et Ungari ostab Rootsilt täiendavalt hävituslennukeid JAS 39 Gripen, ning probleem leidis lahenduse.

Telex, 26.02.2024, „Hungarian parliament votes in favour of Sweden’s NATO membership“. – <https://tinyurl.com/5dcn9msj>

About Hungary, 27.02.2024, „Hungarian MPs ratify Sweden’s accession to NATO“. – <https://tinyurl.com/ymnnd4j>

AFP-BNS, 05.03.2024, „Ungari president allkirjastas Rootsi NATO-ga liitumise“.

VENEMAA. Oktoobris kiitsid parlamendi mõlemad kojad heaks seaduse, millega tühistati tuumakatsetuste keelamise lepingu ratifitseerimine. Seaduseelnõu valmistas Riigiduuma esimehe Vjatšeslav Volodini korraldusel ette Riigiduuma väliskomisjon. Volodini sõnul on ratifitseerimise tühistamise otsus kooskõlas Venemaa riiklike huvidega ja peegeldab USA hoiakuid, kes jättis lepingu ratifitseerimata. Üldine tuumakatsetuste keelamise leping pole jõustunud, sh ka seetõttu, et USA, Hiina, Egiptus, Iisrael ja Iraan ei ole seda ratifitseerinud. Leping võeti vastu

ÜRO peassamblee 50. istungjärgul ja avati allkirjastamiseks 24. septembril 1996.

Interfax-BNS, 18.10.2023, „Riigiduum jätkas tuumakatsetuste leppe ülesütlemise protseduuri“;

AP-BNS, 25.10.2023, „Vene parlamendi ülemkoda tühistas tuumakatsetuste keelustamise leppe“;

AFP-Interfax-BNS, 02.11.2023, „Putin allkirjastas tuumakatsetuste keelustamise lepingu ülesütlemise“.

Jaanuaris kiitis Riigiduum heaks seaduse, mis annab võimudele voli konfiskeerida Ukraina sõja kritiseerimises süüdi

mõistetud isikute raha, kinnisvara, pangarved ja väärtuslikud esemed, võimalik on ka välismaale põgenenud inimeste vara võõrandamine. Veebruaris, pärast kiiret menetlust ülemkojas, allkirjastas president Vladimir Putin seaduse.

AP, 31.01.2024, „Russian lawmakers approve confiscating the assets of people who discredit the army“. – <https://tinyurl.com/yt4m5wzf>

AFP-BNS, 14.02.2024, „Putin allkirjastas sõja kritiseerijate vara konfiskeerimise seaduse“.